

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament d'Empresa i Coneixement
Direcció General d'Energia, Mines i Seguretat Industrial
Pamplona, 113
08018 Barcelona

Assumpte: **Projecte de creixement del dipòsit (runam) salí del Cogulló a partir de 1988** (expedient de referència DG.Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic B3DIA160166)

Benvolguts senyors,

La **Plataforma cívica Montsalat**,

EXPOSA

El projecte de creixement del runam salí a partir de 1988 -presentat però el 2016 després de 28 anys i l'abocament de 24,7 milions de metres cúbics de residus salins-, més els seus nombrosos annexes que recopilen tot allò que fa referència als runams de Sallent i que ha estat redactat o encarregat des de l'empresa minera amb preferència pel runam del Cogulló del qual existeix més documentació al ser més recent, constitueixen una barreja heterogènia de qualificació impossible.

Tot plegat és fora de temps. Se'n diu projecte, però és, sobretot, una recopilació històrica de les tramitacions i mides dels runams salins del Cogulló i de la Botjosa a Sallent, i de les mesures de control de la salmorra que amb el temps s'hi han anat realitzant.

L'Estudi d'Impacte Ambiental (EIA) discuteix sobre alternatives, però massa tard; quina alternativa pel 1988 es pot anar a discutir el 2016 davant de la contundent realitat de la gegantina muntanya de residus salins del Cogulló? Té ara algun sentit autoritzar o desautoritzar el "projecte tècnic" de creixement del runam del Cogulló des del 1988? Evidentment, tot plegat no té ara cap sentit.

La raó de ser d'aquest "projecte tècnic" i del seu "estudi d'impacte ambiental" és un intent per esmenar un dels motius pels quals el TSJC, en la seva sentència pel contenciós 251/2008 dictada l'octubre del 2013, va anul·lar l'autorització ambiental de l'explotació minera de Sallent i Balsareny concedida l'abril del 2008: la falta d'avaluació de l'impacte ambiental.

Hi ha dues opcions per complir amb l'obligació ambiental que emana de la legislació i de la sentència. La primera, més òbvia i directa, és la restitució de la realitat alterada per la mineria a les condicions que existien al 1988, o com a mínim al 2004 quan es va iniciar el tràmit de l'autorització ambiental revocada pel tribunal. La segona, més factible, és l'aturada immediata dels abocaments de residus al runam del Cogulló, la restauració completa i la indemnització per part de l'empresa a tots els perjudicats durant anys per les conseqüències indesitjades de l'activitat no autoritzada. A partir d'aquí, amb un nou comptador ambiental a zero, es podrien fer projectes i sotmetre'ls a avaluació ambiental. Però una història d'allò que s'ha fet i desautoritzat, com si res no hagués passat, no és allò que la sentència demana.

El mal anomenat "projecte" té, al nostre entendre, parts francament ben elaborades, d'altres millorables, algunes que es desqualifiquen per elles mateixes i, malgrat l'extensió, omissions notables. Exposem a continuació les que més ens han cridat l'atenció.

Les progressives mesures pel control de salmorra

La descripció detallada de les successives actuacions realitzades al runam del Cogulló per captar la salmorra generada és segurament la part més interessant. Després de cada obra d'impermeabilització i de recollida de salmorra al Cogulló es nota el benefici de la reducció del volum d'aigües salinitzades que arriben, sobretot, a la riera de Soldevila. És el cas dels diferents pous de captació d'aigües salades realitzats els anys 2006, 2012, 2013, 2015 i 2016 en punts de la vora del runam del Cogulló a la seva meitat oest, que bombegen l'aigua salada subterrània a la rasa perimetral i que han comportat un increment de la salmorra

captada a la presa d'Emprius i, a la vegada, una disminució del cabal d'aigua salinitzada que contamina les rieres de Soldevila i de Riudor.

El balanç hídric

Un aspecte significatiu que necessita ser revisat al projecte és la contribució de l'aigua absorbida per la higroscopicitat de la sal al balanç hídric dels runams.

La sal comuna, el component majoritari del residu salí abocat als runams, és higroscòpica. El clorur sòdic pur absorbeix humitat de l'aire a partir d'una humitat relativa del 75% a una temperatura de 20°C. L'existència de desguàs a la base dels runams permet que s'estableixi un flux lent i continu d'aigua des de la superfície cap a l'interior del runam, mogut per la gravetat i la higroscopicitat de la sal, que involucra el volum sencer del runam. En canvi, el flux d'aigua en sentit invers d'evaporació afecta només a la perifèria.

El projecte simplifica la qüestió definint, a partir de valors més teòrics que empírics, que l'evaporació domina sobre l'absorció higroscòpica i que és de l'ordre del 10% de l'evaporació total mesurada a l'observatori meteorològic de La Culla, a Manresa. Aquesta simplificació injustificada amaga la realitat.

En condicions d'humitat relativa alta o bé de pluja, la sal del runam adquireix aigua. Aquesta aigua dolça dissol la sal de la capa més exterior. En cas de pluja, l'aigua que arriba sobtada no té materialment espai ni temps per penetrar al runam i majoritàriament s'escola per la superfície, a menys que el runam tingui discontinuïtats. Però l'aigua que la sal absorbeix lentament per higroscopicitat s'incorpora majoritàriament al flux que es dirigeix cap a l'interior del runam. S'evidencien aquestes condicions perquè el runam pren color marró, pel domini dels granets de terra i argila que queden a la superfície exterior d'on l'aigua ha dissolt la sal.

En condicions d'humitat relativa baixa i de secada, a la superfície del runam domina l'evaporació. S'evidencia perquè el runam pren color blanc pels cristalls de sal que l'evaporació de l'aigua diposita a la superfície més exterior.

Però mentre el flux d'aigua en sentit cap a l'interior, impulsat per la higroscopicitat, la gravetat i el desguàs per la base opera en tota la massa del runam, el flux en sentit cap a l'exterior impulsat per l'evaporació afecta només la franja perifèrica. L'evaporació no és prou potent ni constant per contrarestar les forces sumades de la gravetat més la higroscopicitat més enllà dels centímetres superficials.

L'aigua de l'interior del runam és la suma de l'aigua d'hidratació dins de la roca salina més l'anomenada "aigua gravífica" que ocupa els intersticis entre els grànuls. És impossible de destriar entre les dues, però cal pensar que la magnitud de l'aigua d'hidratació és molt més gran que la de l'"aigua gravífica" perquè els grànuls de sal tendeixen a compactar-se en una sola roca a l'absorbir humitat. No es veu circular a raig, però té un moviment sistemàticament cap a la base del runam per on desguassa convertida en salmorra saturada. En canvi, aquesta aigua d'hidratació i "gravífica" que ha penetrat al runam per pluja i higroscopicitat s'evapora només de la capa de sal més superficial i encara només en temps sec i assolellat.

El volum d'aigua atmosfèrica captat per higroscopicitat i retingut al runam és menystingut al balanç hídric del projecte. Els càlculs s'han de refer a partir de la discriminació dels fluxos segons les condicions atmosfèriques i segons si afecten a la franja superficial –cas de l'evaporació- o si afecten al conjunt del runam –cas de la gravetat.

Les aigües superficials públiques

Al contrari d'allò que hom podria esperar, l'extensa documentació presentada aporta ben poca informació o gens de les aigües públiques afectades per salinització a l'entorn dels runams.

Menció especial per la seva incongruència es mereix l'annex 5, "*Qualitat de les aigües superficials de la conca del Llobregat. Situació actual dels clorurs. Informe 2015*", signat per Enric Morillas / *Servicios Ambientales para la Industria*.

Aquest suposat estudi no estudia cap de les aigües superficials salinitzades prop dels runams salins, ni aporta cap dada pròpia; es basa només en les mitjanes anuals d'anàlisis de clorurs obtingudes per l'Agència Catalana de l'Aigua als rius Cardener i Llobregat. Però les dades utilitzades i les conclusions van per camins contraposats. L'annex conclou que la salinització del Cardener és deguda al dom salí de Cardona quan les

dades de l'ACA mostren claríssimament que actualment la salinització del Cardener comença a Súria, que la salinitat al Llobregat és deguda a la riera Gavarresa quan el Llobregat ja està salinitzat a la Botjosa i quan dades recollides per Iberpotash al Llobregat del 2004 al 2013 no mostren cap tendència de clorurs entre les estacions de l'aiguamoll de la Corbatera i de Sant Benet de Bages, abans i després de la confluència de la Gavarresa, i que la salinitat segueix creixent al Llobregat més avall de la confluència del Cardener quan, segons dades de l'ACA que l'autor utilitza, la mitjana de clorurs l'any 2015 va ser de 242 mg Cl/L a Castellbell i 247 mg Cl/L a Sant Joan Despí. Conclou també que l'aigua d'ambdós rius de la conca és actualment ben dolça, quan la del Cardener, avall de Súria, no es pot destinar a potabilització amb mitjans convencionals perquè supera sistemàticament el màxim de 250 mg Cl/L de les aigües potables i la del Llobregat, avall de Sallent, frega aquest límit.

Atenent a la tergiversació manifesta que aquest annex –ens resistim a dir-ne estudi o informe perquè no estudia ni informa- fa de les dades analítiques existents, sol·licitem que sigui rebutjat i retornat no per insuficient, sinó per molt deficient.

Backfilling

A la relació d'annexes falta l'"Estudi per a la reducció de l'impacte ambiental del runam de sal generat per la mina d'Iberpotash S.A. a Sallent", elaborat l'any 2007 per l'equip del departament d'Enginyeria Minera i Recursos Naturals de l'Escola Politècnica Superior d'Enginyeria de Manresa – UPC amb la col·laboració del Centre Tecnològic de Manresa. Aquest estudi presenta alternatives al sistema actual d'explotació minera que genera un volum ingent de residus salins.

SOL·LICITA

- Que el "projecte tècnic" i l'EIA que l'acompanya siguin rebutjats per haver arribat amb 28 anys de demora quan el projecte està completament executat.
- Que s'ordini l'aturada immediata de l'activitat no autoritzada d'abocament de residus al runam del Cogulló.
- Que per a la correcció de les afectacions ambientals que persisteixen malgrat les mesures adoptades progressivament i descrites al projecte tècnic, eficaces però encara insuficients davant de la magnitud del despropòsit dels runams salins sotmesos a la intempèrie i sense impermeabilització prèvia de la base, d'acord amb la part expositiva d'aquesta al·legació i sense ànim de ser exhaustius es tinguin en compte els següents punts:
 - o Revisió del balanç hídric dels runams, amb nova atenció a les magnituds de l'entrada d'aigua per higròscopicitat i de la sortida subterrània de salmorra.
 - o Aportació de dades analítiques i de cabal de les aigües superficials i subterrànies salinitzades a l'entorn dels runams.
 - o Refús per deficient i tendencions de l'annex "*Qualitat de les aigües superficials de la conca del Llobregat. Situació actual dels clorurs. Informe 2015*".
 - o Recull bibliogràfic de mètodes d'explotació minera que redueixen la generació de residus i que siguin aplicables a l'explotació de potassa al Bages, començant per l'"Estudi per a la reducció de l'impacte ambiental del runam de sal generat per la mina d'Iberpotash S.A. a Sallent".

Quedem a la seva disposició pels aclariments que creguin oportuns. En la confiança que s'atendran aquestes al·legacions, els saludem ben cordialment.

Plataforma Montsalat / Col·lectiu L'Alzina

CIF G-59719534

montsalat@gmail.com; <http://www.lasequia.cat/montsalat/>

Manresa, 5 de gener del 2017